

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه دروس اخلاق اسلامی

نویسنده :

سید علی اکبر طباطبائی فاطمی

سرشناسه	: طباطبائی فاطمی، سید علی اکبر، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: مجموعه دروس اخلاق اسلامی / سید علی اکبر طباطبائی فاطمی
مشخصات نشر	: مشهد: سید علی اکبر طباطبائی فاطمی، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	: ۱۷۷ ص.
شابک	: 978-964-04-447-4-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: اخلاق اسلامی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ م ۳ ۱۶ ط ۲۴۷/۸۷ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۱۱۶۸۳

نام کتاب : مجموعه دروس اخلاق اسلامی

مؤلف : سید علی اکبر طباطبائی فاطمی

ناشر: ناشر مؤلف

سال چاپ : ۱۳۹۱

نوبت چاپ : اول

شمارگان : ۱۰۰۰

قیمت : ۴۰۰۰۰ ریال

قطع : وزیری، ۱۷۷ صفحه

چاپ: چاپ دانشگاه فردوسی مشهد

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۰۴-۴۴۷-۴-۰۰

سرفصل های دروس اخلاق اسلامی

۹	مقدمه
۱۰	فصل اول: کلیات
۱۰	تعریف دین
۱۰	محتوای دین
۱۰	محتوا و موضوع فقه
۱۰	محتوا و موضوع اخلاق
۱۰	تعریف علم اخلاق
۱۱	ارتباط تعلیم و تربیت با اخلاق
۱۱	تعریف تعلیم و تربیت
۱۲	فائده علم اخلاق
۱۲	سؤالات درس اول
۱۳	درس دوم
۱۳	اهمیت علم اخلاق و جایگاه آن
۱۴	رابطه علم اخلاق با سایر علوم
۱۴	رابطه اخلاق و فلسفه
۱۵	رابطه اخلاق و عرفان
۱۶	رابطه اخلاق و روانشناسی
۱۶	اقسام علم
۱۶	تفاوت اخلاق و حقوق
۱۷	تفاوت اخلاق با فلسفه اخلاق
۱۷	تفاوت اخلاق و روانشناسی
۱۷	تاریخچه علم اخلاق
۱۸	رویکردهای علم اخلاق
۱۹	سؤالات درس دوم
۲۰	فصل دوم: مبانی اخلاق اسلامی
۲۰	درس سوم
۲۰	هدف از آفرینش چیست؟

- ۲۱.....چه اعمال و رفتاری شایسته و نیکوست؟
- ۲۱.....راه و رسم عبودیت خداوند متعال چیست؟ و از کجا باید جریا شد؟
- ۲۲.....ایزار اخلاقی زیستن.....
- ۲۴.....پندارهای غلط و خطا پیرامون اخلاقی زیستن انسان.....
- ۲۵.....سؤالات درس سوم.....
- ۲۶.....درس چهارم.....
- ۲۶.....کمال نهایی.....
- ۲۷.....مراد از قرب.....
- ۲۸.....عوامل تقرب.....
- ۲۸.....موانع تقرب.....
- ۲۹.....سؤالات درس چهارم.....
- ۳۰.....درس پنجم.....
- ۳۰.....خودشناسی و جایگاه آن.....
- ۳۱.....تعریف خودشناسی.....
- ۳۱.....ویژگیهای انسان.....
- ۳۱.....ابعاد وجودی انسان.....
- ۳۳.....آزادی و اختیار.....
- ۳۴.....انواع آزادی.....
- ۳۴.....تعریف آزادی اجتماعی.....
- ۳۴.....آزادی معنوی.....
- ۳۵.....آزادی سیاسی.....
- ۳۶.....نقش عقیده و عمل در تکوین شخصیت انسان.....
- ۳۶.....اهمیت عقیده.....
- ۳۷.....اهمیت عمل.....
- ۳۹.....سؤالات درس پنجم.....
- ۴۰.....فصل سوم : فضائل و رذائل اخلاقی.....
- ۴۰.....درس ششم :
- ۴۰.....رابطه انسان با خدا (معنویت و بندگی).....

۴۲	رابطه انسان با خود (اخلاق فردی)
۴۳	رابطه انسان با دیگران (اخلاق اجتماعی)
۴۳	ارزش اخلاقی اجتماعی زیستن
۴۳	اختیاری بودن اجتماعی زیستن
۴۴	عوامل رویکرد به حیات اجتماعی
۴۴	عواملی که موجب اجتماعی زیستن می شوند
۴۵	سؤالات درس ششم
۴۶	بخش اول - فضائل اخلاقی
۴۶	محبت به خدا و اولیای الهی
۴۶	مفهوم محبت
۴۶	منشأ محبت
۴۷	محبت در قرآن
۴۹	محبت در روایات
۵۴	آثار محبت
۵۵	صفات محبین الهی
۵۶	محبت خاندان علی (ع)
۵۷	توکل
۵۷	مفهوم توکل
۵۸	توکل در قرآن
۵۹	توکل در روایات
۶۰	منشأ توکل
۶۰	مراتب توکل
۶۱	آثار توکل
۶۱	راه رسیدن به صفت توکل
۶۱	سؤالات درس هفتم
۶۲	درس هشتم
۶۲	قناعت
۶۲	تعریف قناعت

۶۳	مراتب قناعت.....
۶۵	فرق بین اسراف و تبذیر.....
۶۵	قناعت در قرآن.....
۶۶	قناعت در روایات.....
۶۸	منشأ قناعت.....
۶۸	آثار قناعت.....
۶۹	آثار مثبت قناعت.....
۷۱	آثار سوء قانع نردن.....
۷۳	چگونگی رسیدن به قناعت.....
۷۳	یاد مرگ.....
۷۳	معنای واژه مرگ.....
۷۳	مرگ در فرهنگ قرآن.....
۷۵	مرگ در فرهنگ روایات.....
۷۷	مرگ، حقیقتی قطعی و غیر قابل انکار.....
۷۸	برخی از آثار تربیتی یاد مرگ.....
۸۰	اسباب خوف از مرگ.....
۸۵	علت راغب بودن به دنیا.....
۸۶	سؤالات درس هشتم.....
۸۷	درس نهم.....
۸۷	تفکر.....
۸۷	تعریف تفکر.....
۸۷	تفکر در قرآن.....
۸۸	تفکر در روایات.....
۸۸	رابطه تفکر با اخلاق عبادی.....
۸۹	منابع تفکر.....
۸۹	آثار تفکر.....
۹۰	اقسام تفکر.....
۹۰	تفکر ممنوع.....

۹۱		اخلاص
۹۱		مفهوم اخلاص
۹۱		اخلاص در قرآن
۹۴		اخلاص در احادیث
۹۵		احادیثی که در مورد اخلاص وارد شده است
۹۹		مراتب و درجات اخلاص
۱۰۰		راه رسیدن به اخلاص
۱۰۰		اخلاص در عمل
۱۰۰		نتایج اخلاص
۱۰۵		سؤالات درس نهم
۱۰۶		درس دهم
۱۰۶		مفهوم خوف و رجاء
۱۰۶		خوف و رجاء در قرآن و روایات
۱۰۷		آیات خوف
۱۱۰		نشانه های امید به خداوند
۱۱۰		روایات خوف
۱۱۲		منشأ خوف
۱۱۳		آثار خوف و رجاء
۱۱۳		راه تحصیل خوف و رجاء
۱۱۴		سؤالات درس دهم
۱۱۵		بخش دوم - رذائل اخلاقی
۱۱۵		درس یازدهم
۱۱۵		دنیاگرایی
۱۱۵		دنیا در قرآن
۱۱۶		دنیا در روایات
۱۱۸		دنیا گرایی و دنیا گریزی
۱۱۹		گریز از دنیاگرایی
۱۲۱		دنیای مطلوب و دنیای مذموم

۱۲۲.....	بررسی و نقد آراء و تفاسیر مختلف درباره دنیا.....
۱۲۳.....	منطق اسلام.....
۱۲۳.....	آیات قرآنی درباره دنیا.....
۱۲۴.....	مصادیق دنیای مذموم در قرآن.....
۱۲۹.....	مذمت دنیا در روایات.....
۱۳۲.....	دوری از دنیا.....
۱۳۳.....	سؤالات درس یازدهم.....
۱۳۴.....	درس دوازدهم.....
۱۳۴.....	پیروی از هوای نفس.....
۱۳۴.....	هوای نفس در قرآن.....
۱۳۵.....	هوای نفس در روایات.....
۱۳۶.....	اهم آثار پیروی از هوای نفس.....
۱۳۷.....	منشأ پیروی از هوای نفس.....
۱۳۷.....	علاج پیروی از هوای نفس.....
۱۳۸.....	سؤالات درس دوازدهم.....
۱۳۹.....	درس سیزدهم.....
۱۳۹.....	غرور.....
۱۳۹.....	مفهوم غرور.....
۱۴۰.....	غرور در قرآن مجید.....
۱۴۲.....	نکوش غرور در روایات اسلامی.....
۱۴۲.....	ارکان غرور.....
۱۴۳.....	علائم و نشانه های غرور.....
۱۴۳.....	آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی غرور.....
۱۴۴.....	عمده ترین گروههایی که در معرض غرورند.....
۱۴۵.....	طرق درمان غرور.....
۱۴۶.....	سؤالات درس سیزدهم.....
۱۴۷.....	درس چهاردهم.....
۱۴۷.....	خود فراموشی.....

۱۴۷	خود فراموشی و خدا فراموشی
۱۴۹	خود فراموشی عامل سقوط
۱۵۰	خود فراموشی در قرآن
۱۵۴	خود فراموشی در روایات
۱۵۵	نمودهایی از خود فراموشی
۱۵۵	تأثیرات خود فراموشی از دیدگاه قرآن و احادیث
۱۵۶	سؤالات درس چهاردهم
۱۵۷	درس پانزدهم
۱۵۷	ریا
۱۵۷	تعریف ریا
۱۵۸	ریا در قرآن
۱۵۹	ریا در روایات
۱۶۲	منشأ ریا
۱۶۳	اقسام ریا
۱۶۴	سؤالات درس شانزدهم
۱۶۵	درس شانزدهم
۱۶۵	آفات زبان
۱۶۵	گناهان زبان از دیدگاه قرآن
۱۶۶	گناهان زبان از دیدگاه روایات
۱۶۹	انحراف و آفت برای زبان
۱۷۱	اصول کلی برای دفع خطرات زبان
۱۷۴	آثاریدزبانی
۱۷۴	سؤالات درس شانزدهم
۱۷۵	فهرست منابع

مقدمه :

الحمد لله رب العالمين ثم الصلاه والسلام على سيدنا محمد وآله الطاهرين
 اَللّٰهُمَّ كُنْ لِرَبِّكَ الْخُجَّةَ ابْنِ الْحَسَنِ صَلَواتُكَ عَلَيْهِ وَعَلَى آبائِهِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ وَلِيّاً وَحَافِظاً
 وَقَائِداً وَنَاصِراً وَدَلِيلاً بَعْدَنا حَتَّى تُسْكِنَهُ اَرْضَكَ طَوْعاً وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلاً

به نظم رسید مطالبی که از مجموع مطالعه ها و یادداشت‌هایی که در خصوص سرفصلها و موضوعهای این کتابی که پیش روی خوانندگان معزز می باشد را به نظم آورده جهت بهره برداری علاقه مندان مطالعه آن قرار دهم. در این مسیر از کتابهای مختلفی از جمله: اخلاق اسلامی در قرآن نوشته آیت الله مکارم شیرازی و اخلاق اسلامی استادان محترم این موضوع آقایان محمد علی سادات و شریفی، آذربایجانی، دیلمی، اسماعیل یزدی، داودی، علامه مهدی نراقی و احمد نراقی و چهل حدیث امام خمینی (ره) بهره برده شده و لذا از تمامی عزیزان و اساتید گرانقدرم که از مطالب و علم آنان در تدوین این کتاب استفاده نموده ام بدینوسیله تقدیر می نمایم و ثواب آن را به همه مؤمنین و علماء راستین و مراجع و شهدا و امام خمینی (ره) و بلاخص پیامبر عظیم الشان اسلام و اهل بیت طاهرین آن حضرت تقدیم می کنم.

نگارنده اعتراف دارد که خود، آن چنان که باید و شاید مشغول به اخلاق اسلامی نیست و ولی از خوانندگان بزرگوار می خواهم به مصداق انظر الی ما قبل ولا تنظر الی من قال، در مطالعه این نوشتار که از رفتار و گفتار معصومین (علیهم السلام) و اصحاب واقعی آنان الگو گرفته است دقت و انشاء الله به آن عمل نمایند، و به این گوینده ی ناچیز عاصی، کار نداشته باشند. در پایان از تمام برادران بزرگوار می که بنده را در انتشار این اثر یاری نموده اند قدردانی و تشکر می نمایم.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین و السلام علیکم و رحمة الله

« سید علی اکبر طباطبائی فاطمی »

فصل اول کلیات

درس اول

تعریف دین :

اعتقاد به خالق هستی و مجموعه معارف اعتقادی و دستورات عملی که از طرف خداوند و از طریق پیامبران (ص) برای بشر عرضه شده است
محتوای دین :

۱ - بارها (عقائد) (کلام) = توحید - عدل - نبوت - امامت - معاد

۲ - دستورات عملی :

۱- فقه (احکام باید‌ها و نبایدها که ناظر به رفتار ظاهری انسانها است)

۲- اخلاق (شیوه رفتار و ارتباط با خود و خدا و اجتماع که ناظر به روح و باطن انسان است)

محتوا و موضوع فقه :

نماز - روزه - نهی از منکر - اکل و شرب - قتل - خمس - زکات - تولی - تبری - نکاح - طلاق - نگاه - بیع - حج - جهاد - صید - و ...

(که شامل ۱ - واجب ۲ - حرام ۳ - مستحب ۴ - مکروه ۵ - مباح میباشد)

محتوا و موضوع اخلاق:

۱ - فضائل و چگونگی اکتساب آنان

۲ - رذائل و چگونگی دفع و درمان و رفع آنان

به عبارت دیگر موضوع علم اخلاق آشنائی با ویژگی های روح و علل راههای درمان آن است

تعریف علم اخلاق :

لغوی : اخلاق جمع خلق است و خلق حالت و کیفیت باطنی است که با چشم سر و حواس ظاهری دریافتی نیست و به خلق سیرت هم می گویند و ویژگی های آن مانند : مهربانی ، شجاعت ، سخاوت و ... و در مقابل خلق ، خلق است و آن حالت و کیفیتی محسوس که با حواس ظاهری و چشم سر قابل دریافت است و به آن صورت هم می گویند و ویژگی های آن مانند : چاقی و لاغری - بلند بودن قد یا کوتاه بودن رنگ مو و صورت و ...